

Muhamed Nametak

**BANKARSTVO BOSNE I HERCEGOVINE
U PERIODU AUSTROUGARSKE UPRAVE**

*Privilegovana zemaljska banka
za Bosnu i Hercegovinu na prekretnici*

HISTORIJSKE MONOGRAFIJE

Knjiga 20

Izdavač

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju
Podgaj 6, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
www.iis.unsa.ba

Glavni i odgovorni urednik

Dr. sc. Hana Younis

Recenzenti

Prof. dr. Zijad Šehić
Dr. Mitsutoshi Inaba
Dr. Tomasz Jacek Lis

Fotografija na naslovnici

Zbirka fotografija i razglednica, br. 1208(5)
JU Historijski arhiv, Sarajevo

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

336.71(497.6)“1878/1918“(091)

NAMETAK, Muhamed

Bankarstvo Bosne i Hercegovine u periodu austrougarske uprave : privilegovana zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu na prekretnici / Muhamed Nametak. - Sarajevo : Institut za historiju Univerziteta, 2020. - 266 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Historijske monografije ; knj. 20)

Bibliografija: str. 253-262. - Registar.

ISBN 978-9958-649-36-3

COBISS.BH-ID 42103558

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

Muhamed Nametak

**BANKARSTVO BOSNE I HERCEGOVINE
U PERIODU AUSTROUGARSKE UPRAVE**

*Privilegovana zemaljska banka za
Bosnu i Hercegovinu na prekretnici*

Sarajevo, 2020.

SADRŽAJ

Predgovor.....	7
Uvod.....	9
1. Počeci bankarstva u Bosni i Hercegovini	11
1.1. Osmansko naslijeđe	18
1.2. Privredne i finansijske prilike u Habsburškoj monarhiji od sredine devetnaestog stoljeća do 1914. godine	21
1.2.1. Monetarno pitanje.....	25
1.3. Razvoj bankarstva u Bosni i Hercegovini 1878-1895.....	27
2. Privilegovana zemaljska banka u privrednom životu Bosne i Hercegovine.....	47
2.1. Osnivanje <i>Privilegovane zemaljske banke</i> 1895.....	48
2.1.1. Statut <i>Privilegovane zemaljske banke</i>	56
2.2. Investicijsko bankarstvo	60
2.2.1. Period 1895-1898.....	65
2.2.2. Period 1899-1906.....	79
2.2.3. Period 1907-1914.....	94
2.3. Krediti privrednicima i poslovi sa Zemaljskom vladom	100
2.4. Agrarni kredit.....	106
3. Bankarstvo i politika	113
3.1. Učestvovanje značajnih osoba s područja Monarhije u radu banke	114
3.2. Nacionalni odnosi i bankarstvo.....	116
3.3. <i>Privilegovana zemaljska banka</i> kao bosanskohercegovački novčani zavod u političkim zbivanjima	135
3.4. Razvoj konkurencije u bankarstvu Bosne i Hercegovine	154
3.4.1. Djelatnost <i>Privilegovane agrarne i komercijalne banke</i>	156

4. Utjecaj Privilegovane zemaljske banke na društvene procese i javni život	171
4.1. Hipotekarni kredit Privilegovane zemaljske banke za Bosnu i Hercegovinu s posebnim osvrtom na otkup kmetova	172
4.1.1. Period od početka rada banke do donošenja zakona o fakultativnom otkupu kmetova (1895-1911)	174
4.1.2. Period od donošenja zakona o fakultativnom otkupu do početka Prvog svjetskog rata (1911-1914).....	190
4.2. Ostali hipotekarni krediti i štednja.....	201
4.3. Komunalni krediti	207
4.4. Zaposlenici banke i njihov položaj	211
4.5 Rat i njegove posljedice.....	216
Zaključak	226
Conclusion.....	232
Prilozi.....	239
Izvori i literatura.....	253
Registar imena.....	263

PREDGOVOR

Knjiga koja je pred Vama predstavlja dopunjenu i proširenu verziju doktorske disertacije "Privilegovana zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu i njezina djelatnost 1895-1914." Disertacija je uspješno odbranjena 20. novembra 2015. pred komisijom u sastavu prof. dr. Zijad Šehić – mentor, član komisije, prof.dr. Edin Radušić – predsjednik komisije i prof. dr. Amila Kasumović – članica komisije. Ovom prilikom zahvaljujem komisiji, a naročito mentoru za sugestije koje su dali na odbrani i prethodno tokom pisanja rada. Nakon odbranjenog rada pristupljeno je proširenju rada i njegovoj postepenoj transformaciji ka knjizi, koja se sad nalazi pred sudom javnosti. Težište, prilikom dopunjavanja rada, stavljeno je na sagledavanje djelatnosti drugih banaka u Bosni i Hercegovini u periodu 1878-1914. što je proširilo naša saznanja o bankarstvu Bosne i Hercegovine. Ovom prilikom želim da se zahvalim upravi svoje matične kuće, Instituta za historiji u periodu od 2013. do danas za podršku i razumijevanje tokom doktorskog studija i pisanja ove knjige. Naročito bih želio da spomenem kolegu dr. Andreja Rodinisa koji je sredio fond Privilegovane zemaljske banke što je omogućilo rad na ovoj temi i kolegicu Sandru Biletić iz Arhiva Bosne i Hercegovine čija je dobra volja i izlaženje u susret tokom istraživanja u arhivu bila od velike pomoći, što pogotovo dolazi do izražaja ako se zna da je Arhiv 7. februara 2014. zapaljen dok su istraživanja još trajala, te samim time dovela u pitanje njegov uspješan završetak. Ovom prilikom želim se zahvaliti i osoblju Historijskog arhiva, posebno kolegi Saši Beltramu, koji je bio izuzetno susretljiv prema svim mojim potrebama kao istraživača. Također, želim da zahvalim gospodinu Valerijanu Žuji, koji mi je ustupio fotografije koje se nalaze u knjizi. Na kraju želim da se zahvalim svim članovima svoje porodice, koji su me podržavali da ovo djelo što prije predstavim javnosti.

UVOD

Bankarstvo Bosne i Hercegovine u austrougarskom periodu, općenito, tema je koja je u domaćoj historiografiji relativno slabo istražena. Istina, u nekim historiografskim radovima našlo se mjesta i za banke, uglavnom u kontekstu rješavanja agrarnog pitanja, političke kontrole bosanskohercegovačke ekonomije te odnosa među domaćim elitama koje su djelovale, između ostalog, u i preko bankarstva. Većina postojećih radova koji se dotiču djelatnosti domaćih novčanih zavoda nisu historiografski, budući da su ih pisali ekonomisti ili sami bankari. Vremenski posmatrano, dostignuća domaće historiografije vezane za bankarstvo navode do zaključka da je interes za ovu temu vremenom slabio. Na njemačkom jeziku Božidar Nikašinović je 1902. godine objavio kraću studiju o dotadašnjem radu Privilegovane zemaljske banke za Bosnu i Hercegovinu. Najveći doprinos istraživanju bankarstva u Bosni i Hercegovini u austrougarskom periodu dao je Ljubomir S. Kosier (1897–1939), po struci pravnik i ekonomista. Značajnija Kosierova djela su: *Narodna banka Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1884–1924* (1924); *Vodeće institucije u nacionalnom bankarstvu Bosne* (koautor: Vasa Ristić, 1924); *Bosna i Hercegovina: Ekonomski fragmenti i konture* (1926). Uz ova djela treba navesti i djelo Marka Markovića, *Bankarstvo Bosne i Hercegovine* (1938).

Poslije Drugog svjetskog rata istraživači gube interes za ovu temu. Pretpostavka je da je uzrok tome, između ostalog, promjena društvenog uređenja, koje je s kapitalističkog sistema preorijentisano u socijalističko, gdje su banke kao institucije igrale perifernu ulogu. Ipak, i u ovom periodu su nastala pojedina djela koja su dala određeni doprinos historiji bankarstva u Bosni i Hercegovini. Neka od tih djela su *Bosanske financije i Kallayeva industrijska politika* Ferde Hauptmana (1973) i *Privilegovana agrarna i komercijalna banka za Bosnu i Hercegovinu* autora Luke Đakovića (1966). Posebno treba istaknuti djelo profesora Hauptmana, koji je u ovom, iako kratkom, članku dao brojne odgovore na ekonomske i političke veze bosanskohercegovačkih vlasti, bankarskog sektora i privrede. Hauptmanovo djelo prati

trendove tadašnje svjetske historiografije i po kvalitetu ne zaostaje za njima, što je vidljivo u načinu na koji Hauptman sagledava problem tokova novca i privrede kroz više dimenzija, što je, usput rečeno, i osnovni zadatak ovoga projekta, ali u znatno većem obimu. Važno je napomenuti da su i svi novčani zavodi u Bosni i Hercegovini izdavali svoje statute i izvještaje koji mogu poslužiti za uvid u njezin rad. Objavljivanje ovih izvještaja je imalo svrhu privlačenja investitora, te se često i u štampi austrougarske Bosne i Hercegovine mogu naći odlomci iz ovih izvještaja.

Dometi historiografije u ovoj oblasti izvan teritorija Bosne i Hercegovine znatno su veći. Uloga banaka u razvoju civilizacije i novčani tokovi su tokom 20. stoljeća bili značajna tema historiografije u evropskim zemljama i Sjevernoj Americi, kako sa stručnog aspekta tako i s fenomenološkog. Dva najznačajnija djela na stranim jezicima koja su razmatrala bankarstvo i ulogu banaka u privrednom životu Bosne i Hercegovine su *Bosnien und die Herzegovina unter der Verwaltung Österreich-Ungarns*, autora Ferdinanda Schmida (1914) i *Industrialization of Bosnia-Herzegovina 1878-1918.*, autora Petera F. Sugara (1963). Sugarovo djelo je do današnjeg dana uz maloprije pomenuto djelo profesora Hauptmana najkorisnije za proučavanje uloge banaka u privrednom životu Bosne i Hercegovine. Pored ovih djela svakako je potrebno navesti ime Eduarda Märza, koji je u svoja dva djela *Österreichische Industrie- und Bankpolitik in der Zeit Franz Josepha I* (1968) i *Austrian banking and financial policy; Creditanstalt at a turning point, 1913-1923* (prevod s njemačkog Charles Kessler, izd. 1984) napravio kvalitetnu sintezu historije bankarstva u Habsburškoj monarhiji u 19. i 20. stoljeću. Uz ova, svakako treba spomenuti i djelo profesora Richarda L. Rudolpha *Banking and Industrialization in Austria-Hungary: The role of banks in the industrialization of the Czech Crownlands, 1873-1914* (1976), koje može poslužiti kao izvrstan model za izradu studije koja razmatra ulogu banaka u privrednom razvoju jedne zemlje, koja je bila u sastavu Austro-Ugarske.

Nedostaci, kao i rezultati u ovoj temi se mogu podijeliti na nedostatke u domaćoj i nedostatke u stranoj literaturi. U domaćoj historiografiji prisutna je pojava jednodimenzionalnog gledanja na probleme bankarstva i tokove novca. Vrlo rijetko su se domaći autori trudili napraviti multidimenzionalnu sintezu uloge banaka u Bosni i Hercegovini za vrijeme Austro-Ugarske. Taj problem se vidi u predmetu istraživanja u pojedinim djelima. U djelima

u kojima se spominje agrarno pitanje, uloga banaka, koja je bila ključna, gotovo je nedotaknuta. U drugim pak djelima pretjerano se stavlja u težište politička pozadina bankarstva, odnosno uloga politike u privrednom životu Bosne i Hercegovine. Uz ove probleme svakako je najveći nedostatak domaće historiografije što do današnjeg dana nije napravljen nijedan pokušaj pravljenja sinteze koja bi obuhvatala historijat i ulogu makar jedne značajne banke u privrednom i političkom životu Bosne i Hercegovine.

U stranoj literaturi koja se bavi ulogom banaka u Bosni i Hercegovini pod austrougarskom upravom ili općenito bankarstvu u Austro-Ugarskoj problemi su druge prirode. Prije svega Bosna i Hercegovina kao zemlja u sastavu Austro-Ugarske je imala dosta malu ulogu u tokovima novca na nivou Monarhije, tako da je veoma često ona izostavljena ili samo sporadično spomenuta u pojedinim djelima. Drugi nedostatak ovih djela je što je u obrađivanju problema bankarstva ugarski dio Monarhije zapostavljen. Iako se po naslovima pojedinih djela može zaključiti da ona obrađuju problem bankarstva na teritoriji cijele zemlje, većina ovih djela razmatra ulogu bankarstva isključivo u austrijskoj polovini Monarhije. Treći problem s kojim se susreću korisnici strane literature jeste što autori koji su istraživali ulogu banaka u Bosni i Hercegovini nisu dovoljno iskoristili domaće arhivske fondove i literaturu nastalu na ovim prostorima od ljudi koji su istraživali ovaj problem. Opći problem strane i domaće historiografije je činjenica da pojedini arhivski fondovi nisu bili dostupni za korištenje istraživačima. Najznačajniji fond na kojem se temelji ovo istraživanje je fond *Privilegovane zemaljske banke iz Arhiva Bosne i Hercegovine*, koji je tek nedavno sređen i ustupljen na korištenje naučnoj javnosti. Suočeni s ovom vrstom problema, logično je očekivati da dometi ni domaće, ali ni strane historiografije nisu mogli biti veliki.

Ovo djelo predstavlja proširenu verziju doktorske disertacije *Privilegovana zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu i njezina djelatnost 1895-1914*, koja je odbranjena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu 20. novembra 2015. godine. Nakon uspješno odbranjene disertacije nametnulo se logično pitanje u kojem smjeru pripremiti tekst za objavljivanje. Iako je tadašnji obim teksta dopuštao objavljivanje u tom obliku, smatrao sam da je potrebno ovu temu sintetski obraditi, iz razloga što se upravo u okviru kakav je sad pred čitateljem vidi magnituda jedne institucije kakva je bila *Zemaljska banka*. Uz jedan period prije njezinog osnivanja, kao i period od

njezinog osnivanja, 1895. do 1910. ona je predstavljala sinonim za cjelokupno bankarstvo zemlje. Neće biti veliko pretjerivanje ako se kaže da je ova banka epicentar svih dešavanja vezanih za bosanske finansije i bankarstvo za vrijeme austrougarske okupacije i uprave. U jednu ruku odnos domaćeg stanovništva prema ovoj banci dao je usmjerenje razvoju banaka u Bosni i Hercegovini, što je čini referentnom tačkom za sagledavanje cjelokupnih odnosa u domaćem bankarstvu. Teško da se u Evropi tadašnjeg vremena mogla pronaći zemlja u kojoj bi banka imala tako dominantnu pojavu u bankarstvu i finansijama kao što je to bila *Zemaljska banka* u Bosni i Hercegovini. Na izvjestan način to je predstavljalo olakšavajuću činjenicu u pripremi knjige za štampu, jer taman kad su domaće banke, ali i strana konkurencija, počele da ugrožavaju taj monopol došlo je do krupnih nestabilnosti, najprije Balkanskih ratova, a onda i Prvog svjetskog rata, kada razvoj bankarstva u potpunosti staje. Pri pisanju ove knjige cilj je bio napraviti kvalitetnu studiju koja bi uključivala političke, ekonomske i socijalne implikacije djelovanja banaka u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. Vjerujemo da predmet istraživanja, poput ovoga, kvalitetno može biti obrađen samo ako se političke i socijalne implikacije povežu s ekonomskim, jer u svim njima, naravno ne u istoj mjeri, djelatnost banaka je ostavila trag, pa bi izostavljanje jedne od ovih oblasti onemogućilo kvalitetno sagledavanje uloge banaka u privrednom i političkom životu Bosne i Hercegovine. Potrebno je bilo razmotriti postupanje Zajedničkog ministarstva finansija u finansijskoj politici na području Bosne i Hercegovine. Pored toga, važno je bilo ispitati poslovnu politiku banaka i njihov odnos s vlastima, ali i sa stanovnicima zemlje, koji su bili primarni korisnici njihovih usluga.

Kako bi se došlo do kvalitetne analize bosanskohercegovačkih banaka, potrebno je bilo najprije istražiti i u kraćim crticama predstaviti bankarstvo Habsburške monarhije i način na koji je ono funkcionisalo. Stavljajući u kontekst tadašnjeg vremena djelatnost banaka može se dati kvalitetan sud o njima, jer iz današnje perspektive neki postupci zemaljske uprave, ali i šarolikog sastava novčanih zavoda koji su djelovali, mogli bi se učiniti diskriminatornim ili čak represivnim, pa se ti postupci moraju posmatrati u duhu tog vremena. U sklopu djelatnosti *Zemaljske banke* istražilo se njezino osnivanje, odnosno politički i ekonomski uslovi koji su prethodili osnivanju. U periodu koji je predmet istraživanja bankarstvo je politička gotovo koliko i ekonomska

tema te djelovanje jedne krupne banke na području Bosne i Hercegovine daje uvid ne samo u ekonomski razvoj nego i u političke odnose među elitama u Bosni i Hercegovini. Pored pregleda i analize djelovanja Zemaljske banke u Bosni i Hercegovini u ovome periodu, potrebno je bilo objasniti principe austrougarske finansijske i privredne politike u odnosu na Bosnu i Hercegovinu kako bi se shvatilo okruženje u kojem dolazi do razvoja robo-novčane privrede u Bosni i Hercegovini.

Glavni naučni metod pri izradi rada bilo je istraživanje i analiza prikupljene izvorne građe i postojeće literature. Osnovni dio na kome se temelji analiza je fond *Privilegovane zemaljske banke*, jer taj fond daje najbolji uvid u poslovanje banke tokom perioda koji je predmet istraživanja. Uz ovaj fond značajnu ulogu je imao fond Zajedničkog ministarstva finansija, koji je upotpunio saznanja o radu novčanih zavoda. U tom fondu su pronađeni dokumenti koji su bili ključni za rekonstrukciju bankarskog sistema u periodu 1878–1895. Činjenica da se radilo o fondu organa uprave zemlje značila je da se u njemu moglo pronaći mnoštvo za ovu temu značajnih dokumenata. Treba napomenuti da niti jedna druga finansijska institucija nije ostavila arhivu iza sebe na osnovu koje bi se mogao detaljno ispitati njen rad. Za ovaj rad izostanak tih dokumenata predstavlja nedostatak, ali uvjereni smo da teze koje smo iznijeli ne bi bile dovedene u pitanje, već bi samo bile bolje dokumentovane. Pored arhivskih izvora, značajnu ulogu je imala i tadašnja štampa, pogotovo u ustavnom periodu kada se ipak moglo nešto slobodnije pisati, a samim time i kritikovati postojeće stanje.

Pored ovoga koristila se i metoda komparacije, jer je potrebno uporediti efekte koje je bankarstvo ostavilo u Bosni i Hercegovini s efektima koje ono ostavlja u drugim područjima Monarhije. Komparacija se vršila uglavnom na osnovu dostupne literature iz ove oblasti. Naprimjer, djelo profesora Richarda L. Rudolpha *Banking and Industrialization in Austria-Hungary: The role of banks in the industrialization of the Czech Crownlands, 1873-1914*. (1976) poslužit će da se uporedi uloga banaka u razvoju Češke i Moravske s ulogom koju *Privilegovana zemaljska banka* ostavlja na razvoj Bosne i Hercegovine. Također, knjiga Eduarda Märza *Austrian banking and financial policy. Creditanstalt at a turning point, 1913-1923*. dala je vrijedan pogled na ulogu političkih elita u pojedinim aspektima poslovanja banaka u Cislajtani, kao i posljedica rata na njihovu djelatnost.

Kako bi se postigao osnovni cilj djela, sagledavanje uloge banaka u privrednom, političkom i društvenom životu Bosne i Hercegovine, rad je podijeljen na pet cjelina. Zbog centralne uloge koju je imala *Zemaljska banka* ona je zauzela centralni dio rada, što se donekle poklopilo i s hronološkim tokom razvoja bankarstva u ovom periodu. Pokušali smo, koliko je to moguće, priču o *Zemaljskoj banci* postaviti tako da se ne *razvodnjava* priča o ovoj instituciji, a da se u isto vrijeme prikaže njezin odnos s drugim činionicima u društvu. Nekad se zbog toga išlo nauštrb hronološkog toka razvoja, ali vjerujemo da je to bio ispravan izbor. U prvom dijelu se pokušao dati kratak historijat novčarstva u Bosni i Hercegovini, kako bi se shvatilo okruženje i uvjeti u kojem dolazi do postepenog prodora modernih shvatanja o finansijama i novčanim zavodima. U drugom poglavlju se predstavila uloga *Zemaljske banke* u privrednom životu Bosne i Hercegovine, što se postiglo kroz historijski pregled njezinog učešća u brojnim privrednim projektima, ali i kroz analizu njezine poslovne politike. U trećem dijelu rada pokušali smo da ispitamo veze banke s vlastima kako bi se ustanovilo kakvu je ulogu imala politika u osnivanju i pozitivnim rezultatima poslovanja. Ovaj dio rada je na neki način kritika dosadašnjih rezultata o ovoj temi, jer je historiografija o *Zemaljskoj banci* do sada najviše potencirala ovu dimenziju u njezinom radu, čime su svi drugi aspekti poslovanja banke postali ispolitizovani. U ovom dijelu rada predstavljen je i razvoj konkurencije u bankarstvu Bosne i Hercegovine. Četvrto poglavlje se bavilo ulogom banaka u promjeni bosanskohercegovačkog društva, kako je banka mijenjala navike stanovništva, finansiranje projekata koji su imali za cilj rješavanje socijalnih problema i razvoja infrastrukture. Naposljetku, petim poglavljem su predstavljene posljedice ratnih dešavanja na poslovanje banaka iz razloga što se htjelo prikazati šta je promjena političkog sistema i okruženja u kojem su banke nastale značila za njihov rad.

Postojeća struktura knjige, nastala iz namjere da se što jasnije predstave svi aspekti vezani za rad novčanih zavoda, ima i svojih nedostataka. Naime, brojni poslovi banaka su imali u svojoj srži i političke, privredne i društvene elemente, tako da je njihovo svrstavanje u određena poglavlja bilo problematično. Karakterističan primjer za to je proces otkupa kmetova, koji se može posmatrati pojedinačno kao bilo koji od zadatih principa koje smo istraživali, a u isto vrijeme se može posmatrati kao njihovo mjesto susreta.

Naravno, ovo nije moglo imati posljedice po rezultate istraživanja, tim prije što se kroz ovakvu podjelu najbolje moglo odgovoriti na zadata pitanja. Problem strukture rada, kada se proučava bankarstvo, prisutan je u većini djela koja smo koristili, jer je gotovo nemoguće napraviti podjelu koja bi analizirala pojedinačne predmete, a da se sačuva koherentnost rada. Hronološki pristup, koji bi u tom pogledu bio prihvatljiviji, bio bi manjkav, jer se ne bi mogli dati jasni odgovori na zadata pitanja. Prilikom korištenja naziva država koristili smo tradicionalne, a ne za dati trenutak u historijskom vremenu tačan naziv, jer je čitaocu puno lakše vizuelizirati, naprimjer pojam Njemačke, koja nije postojala kao država prije 1871. nego kao Sjevernonjemački ili Njemački savez.

REGISTAR IMENA

A

Abdulahafendić, Đemal, 120
Andrássy, Gyula, 28
Andrić, Vladimir, 176, 255
Appel, Johan, 35, 56
Arnautović, Šerif, 141, 142, 161, 164, 168
Azabagić reis, Mehmed Teufik ef., 202

B

Balzac, Honoré, 27
Bandžović, Safet, 178, 255
Bar, Andre, 67, 68, 123, 179, 181, 205, 255
Barychar, Carl Ritter, 32
Bastien, Pierre, 204
Bašagić, Safvet-beg, 115
Bauer, Moritz, 51, 52, 54, 114, 121, 180, 181
Bayer, Karel, 131
Begović, Branislav, 34, 81, 99, 100, 255
Belagija, Abduselam, 130
Benko, Isidor, 57, 58, 67, 117, 124
Berend, Ivan, 187
Berković, Nikola, 40, 86, 87, 90, 95, 96, 105, 110, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 146, 148, 150, 151, 152, 153, 192, 194, 195, 204, 205, 212, 213, 216, 217, 223
Berzevizcy, Albert, 114
Besarović, Đorđe, 121
Besarović, Risto, 40, 69, 115, 125, 126
Besarović, Vojislav, 159
Bethlen, István, 52
Bieberstein, Adolf Marschall, 103
Bilinski, Leon, 57, 110, 165, 192, 253
Bismark, Otto, 128
Bled, Žan-Pol, 117, 255
Bondi, Leo, 81
Born, Karl Erich, 49, 61, 129, 136, 176, 255
Božičković, Aleksandar, 164
Brka, Amir, 162, 254
Budik, dvorski savjetnik, 205

Bulić, Ivan, 223

Burián von Rajecz, Stephan (gróf Burián István),
104, 128, 139, 147, 176, 183, 191, 192, 193

C

Celović, Luka, 160
Cerić, Ibrahim, 126
Chertek, Emil, 82, 83
Cord Meyer, Henry, 49, 255, 260
Czernin, Ottokar, 52, 114
Ćorović, Vladimir, 217

D

Damjanović, Hadži Risto (Hadžidamjanović
Risto), 96, 124, 138, 140, 164
Dedijer, Vladimir, 193, 255
Desnica-Žerjavić Nataša, 260
Despić, Aco, 38, 74, 80, 81, 82, 98, 157, 259
Despić, Jeftan, 126
Deym-Stritež, Friedrich, 114, 196
Dimitrić, Dimša, 121
Dimović, Danilo, 165, 190

DŽ

Džabić, Ali Fehmi, 126, 178
Džikovski, E., 256
Džinić, Hamid-beg, 161

Đ

Đaković, Luka, 9, 26, 122, 123, 124, 155, 156,
174, 186, 188, 205, 255, 256
Đorđević, Dimitrije, 50, 256
Đuričković, Dejan, 37, 256

E

Ehrenberger, H., 52
Elizabeta, carica, 67
Erić, Milivoje, 174, 182, 256

F

Fadilpašić, Mahmud-beg, 161
 Fadilpašić, Mehmed-beg, 40
 Feifalik, Anton, 177, 181, 190, 198, 199, 256
 Ferguson, Nil, 25, 29, 115, 129, 256
 Firdus, Ali-beg, 163, 164
 Fourcade, Pascal Thomas, 18
 Franc Jozef (Franz Josef), 51, 53, 56, 103, 117
 Franz Ferdinand, 10, 193, 217, 255
 Freim, Paul, 83

G

Gagern, Nikolaus, 114
 Gavriła, Emil, 160, 163, 164, 168
 Giljferding, Aleksandar, 20
 Glođo, Hašim-aga, 40
 Goluchowski, Agenor Maria, 103
 Gourvish, Terry, 261
 Gradašćević, Bećir-beg, 203
 Gradašćević, Mustajbeg, 203
 Grđić, Šćepan, 159
 Grijak, Zoran, 204
 Gross, Mirjana, 25, 27, 46, 128, 256

H

Hadžibegović, Ilija, 34, 96, 212, 256
 Hadžić, Osman Nuri, 126, 261
 Hauptman, Ferdo, 9, 10, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 50, 68, 76, 82, 89, 126, 182, 190, 203, 204, 218, 253, 257
 Hedervari, Khuen, 45
 Hengervar, Ladislav Hengelmüller, 114
 Hertner, Peter, 86, 257
 Hirsch, Moritz, 49
 Hoffmann, Josef, 28, 75
 Hohenlohe-Schilingsfürst, Konrad, 192, 193
 Horowitz, Eduard, 66, 67, 124, 163
 Hrasnica, Halid-beg, 162
 Hrelja, Kemal, 37, 73, 82, 87, 257
 Hribar, Dragutin, 164

I

Ibrahimpašić, Fikret, 82, 83, 257
 Ilić, Snežana, 164
 Imamović, Mustafa, 29, 125, 163, 257

Inaba, Mitsutoshi, 116
 Išek, Tomislav, 97, 257
 Ivanišević, Risto, 119

J

Jankijević, saborski zastupnik, 144
 Jansekowitsch, Maksimilian, 53, 54, 55, 56, 57, 69, 137, 147, 176, 193
 Jarak, Nikola, 31, 108, 181, 188, 189, 258
 Jeftanović, Gligorije, 40, 115, 124, 125, 138, 152, 160, 161, 163, 164, 168, 204, 216
 Jovanović, Lazar i Jovan, 119
 Juzbašić, Dževad, 23, 28, 31, 36, 49, 51, 57, 84, 102, 104, 145, 163, 187, 204, 211, 254, 258

K

Kajbić, vlasnik ciglane, 95
 Kallay, Benjamin, 31, 33, 34, 36, 39, 43, 51, 52, 53, 54, 61, 66, 67, 68, 78, 102, 104, 116, 117, 118, 120, 121, 124, 126, 127, 131, 132, 133, 134, 137, 146, 153, 154, 155, 163, 178, 179, 180, 191, 210, 211, 228, 231, 234, 253, 258, 259, 260
 Kallay, Vilma, 52
 Kamberović, Husnija, 168, 258
 Kapidžić, Hamdija, 32, 128, 176, 179, 185, 218, 254, 258
 Karamata, bankar, 160
 Kessler, Charles, 10
 Kočić, Petar, 189, 190, 203, 259
 Koen, A., 256
 Korać, Vitomir, 199, 258
 Körber, Ernst, 117
 Kosier, Ljubomir Stefan, 9, 20, 25, 26, 27, 29, 42, 108, 116, 118, 119, 132, 135, 165, 168, 169, 208, 225, 258, 259
 Kraljačić, Tomislav, 31, 36, 44, 116, 179, 259
 Krantz, Josef, 38, 69, 70, 80
 Kreševljaković, Hamdija, 19, 21, 32, 48, 131, 259
 Krstić, Đorđo, 21, 199
 Kršev, Boris N., 49, 50
 Kruševac, Todor, 29, 31, 66, 89, 125, 147, 190, 259
 Kučukalić, Ali-aga, 92
 Kučukalić, Ibrahim-aga, 92, 115, 120, 142
 Kučukalić, Mehmed, 161

Kukrić, Stjepan, 115
 Kulović, Esad ef., 115, 141, 142
 Kuranda, Felix, 52, 85, 89, 90, 114, 141, 142,
 147, 148, 149, 151, 153, 176, 186, 192, 193,
 195, 204, 205, 213, 225
 Kutschera, Hugo, 118, 126, 182

L

Lakatoš, Joso, 38, 74, 80, 81, 82, 98, 157, 259
 Lamsdorff, Vladimir Nikolajević, 103
 Lanczy, Leon, 192, 193, 195
 Langehan, Philip, 110
 Lazović, Uroš, 82
 Lederer, Alexander, 114
 Lekki, Vincenz, 52, 53, 70, 95, 114, 125, 172,
 180, 189, 212, 213
 Levi, Leon, 18
 Levinzon-Morus, Rihard, 115, 259
 Loewy, Leopold, 45, 90
 Ljubibratić, Savo, 67

M

Madžar, Božo, 69, 124, 139, 178, 259
 Maksimović, Mirko, 125
 Malbaša, Ante, 61, 260
 Mandić, Nikola, 115, 122, 123, 142, 152, 158,
 188, 255
 Marković, Marko, 9, 20, 118, 132, 260
 März, Eduard, 10, 13, 22, 24, 45, 48, 49, 60, 61,
 70, 84, 129, 140, 149, 196, 220, 223, 224, 260
 May, Arthur J., 22, 23, 103, 193, 260
 Meran, Johann, 83
 Mešić, Adem-aga, 102, 141, 142, 161, 162, 203,
 254
 Mihailović, Joco, 152
 Mitričević, Jovo, 126
 Mitrović, Andrej, 50, 130
 Mrav, Pavle, 212
 Mrazović, Milena, 66
 Muhamed Ali-paša, 130, 254

N

Nani, Marie, 248
 Nedeljković, Milorad, 159
 Neumann, Wilhelm, 153

Nikašinović, Božidar, 9, 37, 42, 43, 54, 66, 67, 68,
 75, 77, 78, 119, 120, 121, 130, 136, 173, 180,
 181, 185, 203, 226, 232, 260

O

Obrenović, Milan, 49
 Omčikus, Aleksandar, 161, 260

P

Pašić, Nikola, 160
 Pašić, Zija-beg, 202
 Pengg, Hans, 81
 Perin, Đoko, 159, 199
 Petraki-Petrović, Diogen, 115
 Petrović, Petrakija, 123, 124
 Petrović, Petro, 40, 54, 55, 115, 119, 126, 141
 Piketty, Thomas, 26, 260
 Pitner, Karl Freiherr, 57, 58, 86, 87, 109, 110,
 137, 195
 Pogany, Agnes, 49, 133, 260, 261
 Pokorny, Samuel, 65, 66, 81, 213
 Poljanić, Aleksandar, 261
 Popović, Jovo, 107, 198
 Popper, Bernhard, 85, 105, 151
 Posch, Julius, 52
 Potiorek, Oskar, 57, 105, 110, 150, 151, 216, 254
 Prnjetović, Maksim, 216
 Puškar, Vaso, 121

R

Racher, Fritz, 101
 Radenić, Andrija, 253
 Ranki, György, 187
 Raumann, Emanuel, 114
 Resul-efendija, 87
 Ristić, Vasa, 9, 20, 116, 118, 119, 122, 132, 135,
 155, 165, 169, 225, 259, 260
 Rodinis, Andrej, 261
 Rosznera Erwina, 114
 Rothkopf, Moritz, 138
 Rotschild, Albert, 37
 Rotschild, Majer Karl, 129
 Rudolph, Richard L., 10, 13, 22, 23, 24, 63, 112,
 133, 261

S

Sachsel, Wilhelm, 90
 Salom, Ješua, 96, 214
 Sarkotić, Stjepan, 128
 Sauter, Hermann, 23, 49, 187, 204, 258
 Schmarda, Albrecht, 44, 45, 153
 Schmarda, Christine, 44
 Schmarda, Johan Baptist, 44, 52, 66, 67, 68, 69, 75, 81, 82, 83, 90, 92, 94, 156, 169
 Schmid, Ferdinand, 10, 131, 177, 261
 Schmidt, Martin, 81
 Sieghart, Rudolph, 149
 Simić, Ljubo, 139
 Smoljan, Vlado, 261
 Spaho, Mehmed, 27, 261
 Spitzmüller, Alexander, 129
 Srškić, Milan, 146, 159
 Stadler, Josip, 127
 Stefanovski, Karl Ritter, 39
 Steinbeis, Otto, 80, 81, 82, 210
 Steinmetz, F., 99
 Stojanović, Nikola, 124, 261
 Stokanović, Pero, 127, 144, 159
 Stolper, Gustav, 220
 Sugar, Peter F., 10, 30, 34, 38, 44, 52, 53, 54, 62, 68, 70, 84, 89, 91, 117, 132, 261
 Sunarić, A., 256
 Sunarić, Jozo, 115

Š

Šahinagić, Avdaga, 96
 Šahinagić, Salih-aga, 40
 Šamić, Midhat, 18
 Šantić, Miho, 119
 Šarac, Nedim, 182, 185, 261
 Šehić, Zijad, 57, 130, 254, 261
 Šola, Atanasije, 163, 164, 168
 Šola, Vojislav, 40, 115, 128, 146, 163

T

Teichova, Alice, 261
 Tejlor, Alen Dž. P., 24, 261
 Teleki-Kolto, Ladislav, 114
 Tepić, Ibrahim, 19, 20, 261
 Tisza, István, 52, 114
 Tönnies, Rudolf, 95
 Topal Osman-paša, 20
 Tuzlić, Bakir-beg, 126, 127, 163

V

Vancaš, Josip (Josef), 85, 95, 141, 158
 Verdonk, Desiree D., 48, 261
 Vetter von der Lilie, Moritz, 114
 Vilar, Pierre, 24, 262
 Volkert, Ernst, 95, 213
 Vrinjanin, Đuro (Vrignanin, Gjuro), 110

W

Wacker, Alexander, 37
 Wagner, Hermengild, 123
 Wasilko, Nikolaj, 114
 Wassitsch, Conrad, 175
 Wipplinger, vlasnik ciglane, 95
 Wurmbrand-Stuppach, Wilhelm, 114

Y

Younis, Hana, 19, 20, 21, 46, 130, 254, 262

Z

Zambelli, Johann von, 55
 Zlodi, Zdravka, 57, 253
 Zurunić, Teodor, 571

Ž

Žujo, Valerijan, 131

HISTORIJSKE MONOGRAFIJE

Knjiga 20

Muhamed Nametak

BANKARSTVO BOSNE I HERCEGOVINE U PERIODU AUSTROUGARSKE UPRAVE

Privilegovana zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu na prekretnici

Izdavač

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju
Podgaj 6, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
www.iis.unsa.ba

Za izdavača

Dr. sc. Sedad Bešlija

Lektor:

Adaleta Kadić

Prijevod zaključka na engleski jezik:

Muhamed Nametak

Dizajn, tehničko uređenje i izrada registra:

Amra Mekić

ŠTAMPA: Štamparija Fojnica
ZA ŠTAMPARIJU: Mirsad Mujčić

ISBN: 978-9958-649-36-3

Sarajevo, 2020.

Štampanje ove knjige dijelom je podržala Fondacija za izdavaštvo Sarajevo.